

פתחא זעירא

לימוד התורה בימי בין המצרים

ראה במאור ושמר רמזי בין המצרים סו"פ בלק עה"פ ויעמוד מלאך ה' וגו', שהצירוף של חודש אב הוא ה'סכת ישראל ו'שמע היום, כי על פסוק זה דרשו חז"ל ברכות דף ס"ג ע"ב הסכת עשו כתות כתות ועסקו בתורה, מפני שבימים אלה שהם עת תגבורת הדינין צריכין ישראל לעסוק בתורה שבע"פ כדי להמתיק הגבורות, עיי"ש ובאגרא דכלה סו"פ פינחס.

ובדרך זה פירש הישמח משה זי"ע במאמר אבל משה (עמוד ז"ן), מאמר הקרא (איכה ב' י"ט) קומי רוני בלילה לראש אשמורות דהכוונה על לימוד התורה. ויש לדקדק מאי זה דקאמר קומי רוני בלילה והלא אף בלא חורבן הבית נאמר (יהושע א', ח') והגית בו יומם ולילה. ונראה לפרש עפ"י דברי הרי"ף בחידושי אגדות בפ"ק דברכות (דף ג' ע"א) דמשמרות הן לבשם כוח הדין המושל בלילה, ובזמן שביהמ"ק היה קיים היו האברים והפדרים שלא נתעכלו מבעוד יום עושים תיקון זה, ולכן שואג הקב"ה אז: אוי לי שהחרבתי ביתי (שם) דהוא יותר מרוצה בתיקון הנעשה מלמטה עיי"ש. ולפ"ז היינו דקאמר כיון שנחרב הבית קומי רוני בלילה, דבזמן שביהמ"ק היה קיים היה מתבשם כוח הדין ע"י אברים ופדרים, אבל עכשיו שנחרב הבית קומי רוני דהיינו תעסקו בתורה וכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה (מנחות ק"י) עכ"ל, ומזה רואים אנו, איפוא, גודל המעלה של לימוד התורה בימים האלה.

ובקדושת לוי לשבועות ד"ה אופן כתב ז"ל: וכמו שבאיזה סיום מסכתא אז גדולה מאד השמחה ועושין סעודות גדולות, כמו שראינו אצל אנשי מעשה אשר תורתם אומנותם, ובאמת לשמחה מה זו עושה הלא כבר עברה המצוה ההיא, אבל הוא מנהג נכון כמו שפירש רש"י על שמיני עצרת (במדבר כ"ט ל"ה) שקשה עלי פרידתכם למה

הדבר דומה לשר אחד שהזמין את המלך עם כל שרי המלוכה על סעודה אחת. אחר הסעודה כשרצה המלך לנסוע לביתו, אז אמר למלך קשה עלי פרידתך ממני, ע"כ עצור עצמך עוד בכאן בכדי שלא יפרדו איש מעל אחיו. והוא הדין כאן לפיכך נקרא שמיני עצרת לפי שכל ימי החג מקריבים כמה פרים וכמה אילים, ע"ז אנו עושין שמיני עצרת בכדי לעצור עוד השמחה, וזה הטעם ג"כ בסיום מסכתא עכ"ל.

*

עשיית סיום מקרבת הגאולה

ולזה נהגו הצדיקים הקדושים לעשות סיומים בימים אלה. וכן נהגו הגה"ק מצאנז, חב"ד, בעלזא ושינאווא זי"ע כדי להרבות בלימוד התורה, שע"י זה מחלישין כוח הטומאה ומקרבין הגאולה, כמ"ש בשער יששכר (מאמר חדשי תמוז ואב אות ח') כי ר"ת של הסמא"ל הוא "סיום מסכת אין לעשות", ע"כ ע"י לימוד התורה וסיום מסכתא מכניעין כוחו. וכ"כ באורחות חיים (סימן תקנ"א) שהרה"ק מרוזין זי"ע עשה סיום מסכתא במוצאי ט' באב.

ובספר חידושי הרי"מ עה"ת (דף רמ"ד) מובא עוד טעם להמנהג לעשות סיומי מסכתות בימים אלה, משום שבית המקדש נחרב בגלל שנאת חינום שהיה ביניהם (יומא ט' ע"ב), ואיתא בגמרא (שבת קי"ט ע"א) אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא עבידנא יומא טבא לרבנן. הרי חזינן דחד מרבנן דסיים מסכתא החברים היו עושים הסעודה ושמחים זה עם זה שהוא ההיפך משנאת חינום, ומשום שהחורבן היה בגלל שנאת חינום עושים סיום באהבת חברים לתקן חטא זה.

ומעלת הסיום בימים אלו יש ללמוד מדברי רש"י (סוכה דף נ"ה ע"א) בד"ה מי יקום לי עם מרעים שזמרו שיר זה בשמחת בית השואבה, וז"ל: ונראה בעיני מפני שפרשת מי יקום לי מדברת על צרותן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי

רומי, ואעפ"כ אינן נמנעים מלשמוח בשמחת מלכם, ומתפללים מי יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי אם אמרתי מטה רגלי וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר אף לפי צרותינו אין אנו נמנעין מלבא להשתעשע בתנחומיך עכ"ל. הרי שאין להמנע מלשמוח בשמחת מלכנו בכל צרות הגלות, ואדרבה צריך להתאסף יחד ולשמוח בשמחה של מצוה, ובשעת שמחה של מצוה להתפלל אל הקב"ה מי יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה. וה"נ בימים אלו זמן אבילות החורבן וצער השכינה יש להרבות בסיומי מסכת כלשון היש"ש ב"ק פ"ז (סי' ל"ז) דאין לך שמחה יותר לפני הקב"ה אלא שמחה ורנה של תורה, דאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה עכ"ל.

*

חטא שנאת חנם

שומה עלינו לכתוב בזה מדברי חז"ל שאמרו במסכת יומא (דף ט' ע"ב) מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה ג"ע ושפיכת דמים. ועוד איתא שם רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם, ופרש"י ראשונים לא היו מכסין פשעיהם לכן נתגלה קצם לפני מלאות לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם. אחרונים בני מקדש שני, רשעים היו בסתם לכן לא נתגלה קצם. ונראה עוד לבאר בס"ד ראשונים שנתגלה להם עונם שהיה ידוע להם שעשו עבירות חמורות ונתגלו להם עונותיהם, לכן נתגלה קצם ונגאלו, אבל אחרונים שלא נתגלה עונם, כי העבירות של שנאת חנם לא נתגלו להם מעולם, ואדרבה בשנאתם זה לזה חשבו שעושין בזה מצוה בטעמים שונים להשנאה, לכן היו סבורין שהתשובה היא אדרבה לשנוא יותר ולעשות המצוה של השנאה יותר בדחילו ורחימו, לכן לא נתגלה קצם כי כל אחד מוסיף והולך בזה.